

Професійно-педагогічна компетентність педагога

Анотація. У статті проводиться аналіз поняття «професійно-педагогічна компетентність» та її структура з використанням досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, а також характеризується професійна компетентність сучасного педагога.

Ключові слова: компетентність, професійно-педагогічна компетентність.

Abstract. The article analyzes the concept of «professional-pedagogical competence» using research by domestic and foreign authors, and also characterizes the professional competence of a modern teacher.

Keywords: competence, professional and pedagogical competence.

Постановка наукової проблеми. Термін «компетентність» зазвичай використовується як характеристика якості людини, яка має всебічні знання в будь-якій галузі і думка якої тому є ваговою, авторитетною. У педагогічній науці проблема професійно-педагогічної компетентності не знайшла однозначного рішення. У зв'язку із цим виникає необхідність всебічного вивчення та аналізу такого поняття, як «професійно-педагогічна компетентність педагога» та його структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю поняття «професійно-педагогічна компетентність» присвячені дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (Л. Анциферова, Ю. Варданян, Л. Виготський, Д. Дьорі, Д. Ельконін, Е. Зеєр, С. Іванова, К. Юнг та ін.). Окремі аспекти питання в професійній освіті досліджують українські вчені (Н. Баловсяк, І. Бех, Д. Гришин, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, Н. Чепелева, Т. Яценко та ін.).

Метою статті є дослідження сутності поняття «професійно-педагогічна компетентність» та її структури у науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Поняття «професійна компетентність педагога» виражає особисті можливості педагога, які надають йому можливість самостійно та ефективно вирішувати педагогічні завдання. Для здійснення зазначеної діяльності педагогу потрібно знати педагогічний матеріал, уміти застосовувати її на практиці. Таким чином під педагогічною компетенцією можна розуміти єдність теоретичної та практичної готовності майбутнього спеціаліста до професійної діяльності [10].

Учений В. Адольф вважає, що «професійна компетентність – це складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу» [1].

Б. Гершунський зазначає, що категорія «професійна компетентність» визначається головним чином рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до неперервної самоосвіти й самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [2].

В. Кричевський стверджує, що професійна компетентність – це «сукупність певних ознак: наявність знань для успішної діяльності; усвідомлення значущості вказаних завдань для майбутньої професійної діяльності; набір операційних умінь; оволодіння алгоритмами вирішення професійних завдань; здатність до творчості» [6].

В. Єлагіна розглядає цей професійно-педагогічну компетентність як «сукупність професійно-педагогічних компетенцій, що включають наявність знань, професійного й життєвого досвіду, спрямованості особистості, здатностей педагога діяти в конкретній ситуації, вирішувати професійні завдання різного рівня складності та невизначеності, його готовності до досягнення високої якості результатів своєї праці, ставлення до педагогічної професії як цінності» [5].

В. Пасічник стверджує, що професійна компетентність викладача не є сталою величиною, процес її формування ніколи не завершується і постійно триває, вона формується

під час набуття вчителем педагогічного досвіду і спрямована на реалізацію оздоровчо-профілактичних, діагностико-прогностичних, навчально-розвивальних, методичних, виховних, комунікативних, організаційно-педагогічних, контрольних, просвітницьких аспектів його діяльності [7].

Т. Горохівська розуміє професійно-педагогічну компетентність як інтегральну професійно-особистісну характеристику викладача вищої школи, що визначає якість його діяльності, виражається в здатності діяти адекватно, самостійно й відповідально в професійній ситуації, відображає готовність до саморозвитку, проявляється в професійній активності, що дає змогу характеризувати викладача як суб'єкта педагогічної діяльності [3].

Аналіз різних джерел тлумачення терміну «професійно-педагогічна компетентність» дає змогу зробити висновок, що вона визначається головним чином рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованими прагненнями до неперервної самоосвіти й самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [3].

У своїх дослідженнях фахівці пропонують різні складові структури професійної компетентності педагога: мотиваційний, аксіологічний, гностичний, практичний, особистісний та творчий компоненти (І. Бех та І. Зязюн); операційно-технологічну, мотиваційну, рефлексивну сфери як відображення певних рівнів професійної майстерності (Є. Павлютенков, В. Крижко); психолого-педагогічні знання, педагогічні уміння, професійні психологічні установки викладача, особливості, які забезпечують оволодіння вчителем професійними знаннями й уміннями (А. Маркова); аналітичні, гностичні, мобілізаційні, інформаційні, орієнтаційні та комунікативні вміння (О. Брискіна); професійну кваліфікацію; соціально-професійний статус; професійно значущі особистісні якості (С. Молчанов); світоглядні позиції особистості та професійні якості (знання і вміння) (В. Пасічник); Є. Пупишева до професійно-педагогічної компетентності відносить теоретичний, практичний, особистісно-гуманістичний компоненти; діяльнісну групу показників (характеризує знання та вміння), особистісну (визначається психологічними якостями особистості), результативну (вказує на навченість і вихованість учнів) [9].

Дослідники З. Скрипко та Н. Артемова пропонують наступні складові професійної компетентності педагога: комунікативну, організаційну, інформаційну, світоглядну [8].

Н. Кузьміна до складу професійно-педагогічної компетентності включає наступні види компетентностей: спеціально-педагогічну, методичну, соціально-психологічну, диференціально-психологічну, аутопсихологічну.

С. Демченко професійно-педагогічну компетентність викладача означає як складну багаторівневу стійку структуру його психічних рис, що формується внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для викладача особистісних якостей і має такі суттєві ознаки: мобільність, гнучкість і критичність мислення [4].

Висновки. Отже, в даній статті був здійснений аналіз наукових джерел; розглянуто поняття «професійно-педагогічна компетентність»; на основі наукових праць дослідників визначили структуру професійно-педагогічної компетентності педагогів. Професійно-педагогічна компетентність – це здатність ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності, а структура професійної компетентності викладача є багатогранним, комплексним, та системним утворенням.

Список використаних джерел:

1. Адольф В.А. Профессиональная компетентность современного учителя: монография. Красноярск: КГУ, 1998, 286 с.
2. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). М.: Совершенство, 1998. 608 с.
3. Горохівська Т.М. Професіоналізм і професійно-педагогічна компетентність викладача: проблема співвідношення понять. *Науковий часопис Національного педагогічного університету*

імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Вип. 70. С. 72-76.

4. Демченко С.О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2005. 20 с.

5. Елагина В.С. Становление педагогической компетентности студентов педагогического вуза. *Современные наукоемкие технологии*. 2010. № 10. С. 113-116.

6. Кричевский В.Ю. Профессиограмма директора школы. Проблемы повышения квалификации руководителей школ. М.: Педагогика, 1987. 212 с.

7. Пасічник В.Р. Модель професійних компетенцій випускників фізкультурних вищих навчальних закладів Польщі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 5. С. 102-104.

8. Скрипко З.А., Артемова Н.Д. Формирование профессиональной компетентности учителя физики на лабораторных работах. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2013. Вып. 4 (132). С. 56-59.

9. Фесенко О.С. Дослідження феномена «професійна компетентність» вчителя у науковій літературі. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2015. Вип. 32(365). С. 133-138.

10. Черноус В.П. Сутність поняття «Професійно-педагогічна компетентність» майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. пр.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 33. С. 179-182.